

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА

Коваленко Н.П., доцент кафедри захисту рослин ПДАА, канд.с.-г. наук.,
доцент;

Шерстюк О.Л., асистент кафедри захисту рослин;

Поспелова Г.Д., доцент кафедри захисту рослин, канд.с.-г. наук., доцент;

Пономаренко С.В., старший викладач кафедри захисту рослин.

В умовах сучасних перетворень в українській освіті однією з пріоритетних проблем стає мотивація навчальної діяльності студентів. Вона, на думку І. П. Ільїна, є сьогодні фундаментальною в психолого-педагогічній науці [3]. Це вимагає інших підходів до організації підготовки студентів вузу.

Діяльність викладача стає все більш складною. Методи стимуляції і навіть серйозне рейтингове заохочення не завжди призводять до досягнення мети [6]. Тому необхідно мати більш ефективні технології. Однією з таких є, як показав досвід [1; 4; 7] мотивація навчальної діяльності студентів.

Для зарубіжних психологів характерним є одностороннє розуміння мотивації як суто енергетичного джерела активності. Цієї точки зору дотримуються З. Фрейд, Фрієр, Браун, Фарбер та ін.

Вітчизняні психологи С.Л. Рубінштейн, А.Н. Леонтьєв, Б.В. Зейгарник, М.В. Матюхіна та ін. в розумінні і в самому визначенні мотивації виходять з положення про єдність динамічної і змістовної сторін мотивації [9].

С.Л. Рубінштейн писав: «Мотивація – це опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини світом. Через свою мотивацію людина вплетена в контекст дійсності» [8].

Під навчальною діяльністю в педагогіці розуміється не просто процес оволодіння якоюсь загальною або приватною навичкою, а мається на увазі систематичний процес засвоєння людиною певного кола знань і умінь, який носить більш менш успішний характер.

У «Короткому словнику іноземних слів» [5] поняття «мотивація навчальної діяльності» трактується як сукупність зовнішніх спонукань, індивідуальних

прагнень і раціональних доводів, що визначають прийняття людиною аргументованого рішення про продовження навчальної діяльності; персоніфікований процес формування внутрішньої готовності до прийняття такого рішення, обумовленого соціальними обставинами і особистісними якостями людини, що визначає і стимулює її навчально-пізнавальну активність.

Спостерігається кілька типів мотивації навчальної діяльності. Мотивація навчання (мотиви навчання) як діяльності, що свідомо здійснюється людиною, є результатом як переробки тих впливів, які вона отримує з сімейного та широкого соціального середовища, так і освіти свідомого чи мало свідомого відношення до цих впливів, пов'язаного з особливостями життєвих установок, прагнень, інтересів людини. Все це позначається на характері мотивації. Невмотивованої, так само і нецілеспрямованої діяльності просто не існує. На це звернув увагу Б.Ф. Ломов. Він писав, що «мотиви і мета утворюють свого роду «вектор» діяльності, що визначає її напрямок, а також величину зусиль, що розвиваються суб'єктом при її виконанні. Цей вектор виступає в ролі системоутворюючого фактора, який організовує всю систему психічних процесів і станів, що формуються в ході діяльності» [2].

О. В. Вільгаук стверджує, що однією з ефективних технологій роботи з мотивації навчальної діяльності зі студентами стає визначення їх пізнавальних, соціальних потреб і способів задоволення. У цьому випадку досить, на думку автора, використовувати поняття «внутрішній клієнт». Так як зі студентами викладач працює як з клієнтами – визначає їх мотивацію навчальної діяльності, намагається її активізувати і якісно змінювати згідно з соціальним замовленням суспільства [1].

Формування мотивації навчальної діяльності у студентів без перебільшення можна назвати однією з центральних проблем сучасної освіти. Актуальність цього питання обумовлена постійним оновленням змісту навчання, постановкою завдань формування у студентів потреби самостійного отримання знань і розвитку активної життєвої позиції.

Проблема мотивації навчальної діяльності полягає не в тому, щоб змусити студента робити «як всі», а в тому, щоб знайти технології, що задовольняють соціальне замовлення суспільства – підготовка випускника вузу, конкурентоспроможного на ринку праці. Визнаючи цінність освіти, сучасне суспільство ставить під сумнів зміст освітніх програм. Дуже часто доводиться чути думки про непотрібність деяких тем, розділів і навіть дисциплін. Це досить с прощений підхід.

Підвищенню мотивації навчальної діяльності сприяє спосіб засвоєння навчального матеріалу. Зазвичай предмет засвоюється як послідовність окремих явищ. Кожне з розглянутих явищ викладач пояснює послідовно, дає готовий алгоритм дій з ними. Студенту нічого не залишається робити, як запам'ятати алгоритм і діяти відповідним способом. При такому засвоєнні предмета є небезпека втрати інтерес до нього.

Навпаки, коли вивчення предмета здійснюється через розкриття студентові сутності, що лежить в основі всіх явищ, то спираючись на цю сутність, він сам пізнає окремі явища і навчальна діяльність набуває для нього творчого характеру, тим самим викликаючи у нього зацікавленість предметом. При цьому мотивувати позитивне ставлення до вивчення даного предмета може як його зміст, так і метод роботи з ним. В останньому випадку має місце мотивація процесом навчання.

Велике мотиваційне значення має порядок комплектування студентів у малі групи. Якщо студентів з нейтральною мотивацією до предмета об'єднати з тими, які не люблять даний предмет, то в результаті спільної роботи перші істотно підвищують свій інтерес до цього предмету. Якщо ж включити студентів з нейтральним ставленням до цього предмета в групу люблячих даний предмет, то ставлення у перших не змінюється.

Важливим у зацікавленості навчанням є відношення між мотивом і метою. Мета, поставлена викладачем, повинна бути зрозуміла студентові і стати його метою. Для перетворення мети в мотиви-цілі велике значення має усвідомлення студентом своїх успіхів, просування вперед.

На кожному з етапів заняття необхідно використовувати проблемні мотивації, завдання. Якщо викладач робить це, то зазвичай мотивація знаходиться на досить високому рівні. Важливо відзначити, що за змістом вона є пізнавальною, тобто внутрішньою.

Найефективнішою технологією для забезпечення успіху студентів є *процесуальна теорія очікування* [5]. Стосовно мотивації до навчальної діяльності ця теорія виділяє важливість наступних взаємозв'язків: очікування співвідношення між витраченими зусиллями і отриманими результатами; очікування певної винагороди або заохочення у відповідь на досягнутий рівень результатів і передбачувана ступінь задоволення. Відповідно до цієї теорії очікування, якщо значення будь-якого з цих факторів буде малим то, буде слабкою і мотивація навчальної діяльності в цілому.

Ефективною технологією мотивації навчальної діяльності є організація на заняттях мотиваційного ефекту. Методом інтроспекції (самоспостереження) педагог може на досить високому рівні визначити мотивацію навчальної діяльності студентів. Для цього слід звернути увагу на осмисленість роботи (дій) студентів на заняттях при вивченні матеріалу, ступінь їх активності, самостійність виконання завдань, ставлення до особистих результатів, вміння працювати в групах, реагування на визнання та заохочення, вміння отримувати необхідну інформацію. В результаті викладач отримує певну картину зацікавленості студентів. Стають очевидними проблемні зони, з'являється можливість намітити шляхи зміни ситуації виховання мотивації навчальної діяльності.

Таким чином, навчання ефективніше діє, коли воно мотивоване, коли діяльність студентів збігається за спрямованістю та внутрішніми мотивами. В результаті успішною стає і професійна підготовка випускника вузу.

Список використаних джерел

1. Вільгаук, О. В. Проблема мотивації в процесі становлення студентів коледжу / О. В. Вільгаук // Професійна педагогіка навчаються коледжу: матер. наук.-практич. конф. - Магнітогорськ: МГППК, 2007. - С. 67-69.
2. Зимова І.А. Педагогічна психологія: підручник для вузів / І.А. Зимова - 3-е видання, переглянуте. - Москва: Московський психолого-соціальний інститут; Воронеж: НВО 'МОДЕК', 2010. - 448 с.
3. Ільїн, Е. П. Мотивація в навчальній діяльності студентів: навч. посібник для вузів / Є. П. Ільїн. - СПб. : Пітер, 2008. - 2840 с.
4. Карпова, О. Л. Цілісний підхід як методологічна основа медіаосвіти // Цілісний підхід до професійної підготовки випускників вузу: монографія: Відп. ред. А. Я. Найн / О. Л. Карпова, А. Я. Найн, В. А. Анісімова та ін. - Челябінськ: Вид-во УралГУФК, 2015. - Глава V. - С. 90-116.
5. Локшина, С. М. Короткий словник іншомовних слів / С. М. Локшина. - 9-е изд., Испр. - М.: Рус. Яз., 1988. - 632 с.
6. Львів, Л. В. Навчально-професійна компетентність: сутність, зміст і оцінка: монографія / Л. В. Львів. - Челябінськ; Магнітогорськ: УралГУФК; Магу, 2007. - 116 с.
7. Найн, А. Я. Теоретичні основи рефлексивного управління освітнім закладом: монографія / А. Я. Найн. - Челябінськ: Уральська Академія, 2014. - 292 с.
8. Рубінштейн С. Л. Основи загальної психології - СПб: Видавництво «Пітер», 2000 - 712 с.
9. Якобсон П.М. Психологічні проблеми мотивації поведінки людини / П. М. Якобсон. - М.: Просвещение, 1969. - 317 с.